

OTA-ONAGA OQ BO'LISH

Musannif: **Jamshid Nematov**

Millatimiz hozirda otalar va bolalar, qaynona va kelinlar o'rtasidagi ixtilof va kelishmovchiliklar avj olgan kunlarni boshidan kechiryapti. Bugun bu muammolarga muolaja, malham juda zarur. Ushbu risolamiz farzandlarimizga ota-onalari roziligini qozonish, qaynona kelinlar munosabatini yaxshilash yo'lida jajji qo'llanma bo'lishiga umidvormiz. Unda nafaqat farzandlarga, balki ota-onalarga ham ma'lum tavsiyalar bor.

Alloh taolo qodir qilganicha bu kitobchani sizlarni e'tiboringizga havola qilishga harakat qilamiz.

Allohga hamdu sanolar bo'lsin. Rasuli Muhammadga, u zotning oila a'zolariga, ashoblariga salotu salomlar yog'ilsin.

Ota-ona haqida so'z yuritar ekanmiz, ularning haqqi ulug', martabalari oliy ekanini ta'kidlash o'rinlidir. Ularga yaxshilik qilish tavhid bilan barobardir, ularga shukr aytish Alloh azza va jallaga shukr aytishga tengdir, ularga ehson qilish eng yaxshi amallardan, eng yaxshi amallarni kiluvchilar esa, Allohning suyukli bandalaridir.

Allox, taolo ota-ona xaqida shunday deydi: **"Allohga ibodat qilinglar va Unga hech narsani sherik kilmanglar hamda ota-onangizga yaxshilik qilinglar!"** (Niso surasi, 36-oyat);

"Ayting: «Kelinglar, Parvardigoringiz sizlarga harom kilgan narsalarni tilovat qilib beray. U zotga (Allohga) biron narsani sherik qilmangiz, ota-onaga yaxshilik qilingiz..." (An'om surasi, 151-oyat);

«Biz insonga ota-onasini (ya'ni, ularga yaxshilik qilishni) amr etdik. Onasi unga (insonga) ojizlik ustiga ojizlik bilan homilador bo'ldi (ya'ni, qornidagi homila kattargan sari onaning madori qurib, zaiflasha borur) uni (keyin ko'krakdan) ajratish (muddati ham) ikki yilda (kelur). (Biz shu bois insonga buyurdikki), "Sen Menga va ota-onangta shukr qilgin! Yolgiz o'zimga qaytajaksan!" (Luqmon surasi, 14-oyat).

Ota-ona haqidagi hadisi shariflar ham juda ko'pdir. Ibn Mas'ud roziyallohu anhu rivoyat qilgan hadisda shunday deyiladi: «Rasululloh sollallohu alayhi va sallamdan: "Alloh nazdida eng suyukli amal qaysi?" deb so'radim. U kishi: "Namozni vaqtida o'qish", dedilar. So'ngra: "Yana qaysi amal?" deb so'radim. Rasululloh: "Ota-onaga yaxshilik qilish", deb javob qildilar» (Imom Buxoriy va Muslim rivoyatlari).

Shuningdek, ota-onaga yaxshilik qilish insonning tug'ma xislati va Tangri qonunlari taqozo etgan amaldir. Zero, ushbu amal payg'ambarlar xulqi va solihdar odati edi. Chunki ushbu amal iymon butunligi, qalb softligi va go'zalligiga dalolat qiladi.

Ota-onaga yaxshilik qilish islomiy shariatning go'zalliklaridan sanaladi. Ularning haq-huquqlari haqida oz bo'lsa ham, aytib o'tdik. Shuning o'zi Islom dini nima sababdan ota-

onaga oq bo'lishdan qattiq qaytarganini tushunishga yetadi, deb o'ylaymiz. Zero, ota-onaga oq bo'lish gunohi kabiralarning biri bo'lib, Alloh taolaga shirk keltirishga yaqindir. Abdulloh ibn Amr ibn Os roziyallohu anhumo rivoyat qiladilar: «Payg'ambarimiz sollallohu alayhi va sallam aytdilar: "Gunohi kabiralar ushbular: Allohga shirk keltirish, ota-onaga oq bo'lish, nohaq odam o'ldirish va yolg'on qasam ichish..." (Imom Buxoriy rivoyati). Ota-onaga yaxshilik qilish zarurligi qayta-qayta ta'kidlanganiga, ularga oq bo'lishdan qattiq ogohlantirilganiga qaramasdan, ba'zi iisonlar ota-onalarining haqlariga rioya etishmaydi, oq bo'lishdan hazar qilishmaydi.

Ushbu jajji risolamizda oq bo'lish asli nima ekani, uning ba'zi ko'rinishlari, sabablari, ota-onaning oldida rioya qilish zarur bo'lgan odob hamda payg'ambarlar va solih zotlarning ota-onalariga qilgan yaxshiliklaridan misollar keltirib o'tamiz.

Alloh taolodan barcha go'zal ismlari va sifatlari bilan bizni yaxshi kishilarniig taqvodorlaridai, yaxshi amallar qilishda peshqadamlardan aylashini so'raymiz. U, shakshubhasiz, bunga qodir zotdir.

Oq bo'lishning ta'rifi

Ba'zi insonlar, ota-onaning og'zidan: "Seni oq qildim", qabilidagi so'zlar chiqsagina oq qilingan bo'ladi, deb o'ylashadi. Aslida, unday emas. Ota-onaga oq bo'lish yuqorida ta'kidlab o'tilgan Qur'oni karim oyatlari va hadisi shariflarda kelgai "Ota-onangizga yaxshilik qilingiz!" amrining aksini qilishdir. Ushbu holat ota-onaga osiy bo'lish, itoatsizlik va ular bilan aloqani uzish kabi amallar bilan izohlanadi.

Oq bo'lishning ba'zi ko'rinishlari

Ota-onaga oq bo'lish bir necha belgi va ko'rinishlarga ega. Ular quyidagilar:

1. Ota-onani yig'latish va xafa qilish. Biror yomon so'z, bilan gap talashish, so'kishish kabi.
2. Ularga baqirish, ovozni ko'tarib, qo'pol so'zlar bilan jerkish. Zero, Alloh taolo: "Ularga (ota-onangta) baqirma va ularga doimo yaxshi so'z ayt!" (Isro surasi, 23-oyat) deb buyurgan.
3. Bir ishga buyursalar, "uf" deyish, noroziligini namoyish etish. Bu haqda Alloh taolo: "Ularga qarab "uf" tortma!" (Isro surasi, 23-oyat) deb uqtirishiga qaramasdan, ba'zilar ota-onalari ish buyursalar, itoat etsalar-da "uf" deb qo'yishadi.
4. Ularga xo'mrayish va peshonani tirishtirish. Ayrimlar majlislarda yoki boshliklari huzurida xushchaqchaq, go'zal xulqli bo'lib, tabassum bilan xursand qiladigan so'zlarni tanlab, ularni xafa qiladigan so'zlardan chetlanib, o'zlarini yaxshi tutadilar. Uyga kelgach esa, ota-onalari huzurida badjaxl sherga aylanadi va hech qanday odob-axloqqa e'tibor bermaydi. Avvalgi muloyimlik va shirinso'zlik o'rnini qo'pollik va injqlik egallaydi. Vo'ajab!

*Bog'lab uzoq birla ko'ngil,
Mensimay ota-onasin.
Ozor topgach qarindosh dil,
Terar badbaxtlik mevasin.*

5. Ota-onaning qarilikdagi ba'zi ishlariga g'ashi kelishi, holatlaridan jirkanishi. Umuman olganda, ularga tik boqinshing o'zi munkar amaldir. Otyaga tik boqishlik odob-axloq kitoblarida qattiq qoralangan.
6. Ularga ish buyurish. Xususan, ona ojiz, kasal yoki juda qari bo'lsa, uyni supurish, taom tayyorlash yoki kiyimlarni yuvish kabi amallarni buyurish mumkin emas. Ammo ona bu ishlarni qilishga ojiz bo'lmasdan, o'zi xohlab qilsa, u holda ona haqqiga duo qilish va unga shukrlar aytish o'rinlidir.
7. Ona tayyorlagan taomii tanqid qilish. Ushbu munkar amalii yana ikki taraflama izohlash mumkin. Birinchidan, taomni ayblash mumkii emas. Zero, Rasululloh sollallohu alayhi va sallam hech kachon taomdan ayb qidirmaganlar. Taom u kishiga yoqsa, iste'mol qilganlar, yoqmasa, yemay kuyavergailar. Ikkinchidan, bu amal onaga nisbatai odobsizlikni bildiradi va uning dilini og'ritadi.
8. Ota-onaga uy ishlarida yordam bermaslik. Ba'zi o'g'illar uyni tartibga keltirish yoki ovqat tayyorlashda ota-onalariga ko'maklashishni shaxsiyatlariga to'g'ri kelmaydigan ish deb hisoblaydilar. Onalari uy yumushlari bilan qiynalayotganliklarini ko'raturib, yordam bermaydigan qizlarimiz ham yo'q emas. Alloh ularni hidoyatga boshlasin.
9. Ota-ona gapirayotganlarida yuzni burishtirish, ularga quloq solmaslik, so'zlarini bo'lish, ularii yolg'onchiga chiqarish yoki ular bilan gap talashish, bahslashish kabi noma'qulchiliklar qilish. Bu amallar ota-ona qadrini tushiruvchi va sha'nini tahqirlovchi amallar hisoblanadi.
10. Ularning ra'ylariga e'tiborsizlik bilan qarash. Ba'zilar ota-onalari bilan maslahatlashmaydilar. Kaysi ishni qilmasinlar, ular bilan fikrlashmaydilar. Ishga kirish yoki bo'shsh, biror kattaroq narsa sotib olish yeki sotish, do'stlari bilan biror joyga borish kabi masalalarda ota-onalaridan izn so'rashmaydi, maslahatlashshimaydi.
11. Ota-ona huzurida aka-ukalar, ahli ayol yoki boshkalar bilan janjallashish. Ba'zilar oila a'zolaridan birortasi ayb ish qilgan bo'lsa, ota-onalari huzurida uni koyishadi. Bu ish, shubhasiz, ota-onani bezovta qiladigan, ko'ngillarini og'ritadigan ishdir.
12. Odamlar oldida ota-onasini yomonlash, ularning ayblarini muhokama qilib, obro'larini to'kish. Ba'zilar o'z ishlarida yoki o'qishlarida muvaffakiyatsizlikka uchrasalar, "ota-onam men uchun falon ishni qilib bermadi» yoki «ota-onam meni erka o'stirgan, hayotimni, kelajagimni buzgan", deb omadsizliklarshsh ota-onalari bilan bog'laydilar.
13. Ota-onasini so'kish, la'natlash. Bu holatda ota-onasiga qarata so'kinish, ota-ona yo'kligida ularni so'kish yoki bironing ota-onasini so'kish (bunda o'z ota-onasini so'kkan bo'ladi) kabi ishlar munkar amallardan hisoblanadi.

Abdulloh ibn Amr roziyallohu anhumodan rivoyat qilinadi: Rasululloh sollallohu alayhi va sallam aytdilar: Gunohi kabiralardan biri kishi o'z ota-onasini so'kishidir." U kishidan so'radilar: "Odam o'z ota-onasini ham so'kadimi?" Rasululloh aytdilar: "Ha! Birovning otasini so'ksa, o'z otasini so'kibdi, onasini so'ksa, o'z onasini so'kibdi!" (Imom Buxoriy va Imom Muslim rivoyatlari).

14. Uyga be'mani filmlar, qimor o'yinlari, behayo suratlar va shularga o'xshash shaxsni ma'nan buzadigai narsalarni olib kelish. Zero, bu narsalar aka-ukalar, oila a'zolarning to'g'ri yo'ldan adashishlariga olib keladi. Bundan esa ko'proq ota-onalar jabr ko'radi.

15. Ota-ona huzurida sigaret chekish, shovqin-suronli musiqa tinglash kabi noma'qul ishlarni qilish. Bularning barchasi ota-onaga nisbatan hayosizlikka dalolat qiladi.

16. Qabih, pastkash ishlar qilish orqali ota-onani sharmanda etish. Masalan, farzand birorta jinoyat, nohakdik orqali sharmanda bo'lsa yoki qamalsa, u, shubhasiz, ota-onasiga oq bo'lgan hisoblanadi. Chunki uning bu ishi ota-onasiga g'am-qayg'u olib qeladi va ularning boshini xam qiladi.

17. Ota-onasini ortiqcha xarajatga qo'yish. Masalan, qarz olib, qaytarishini otasiga qoldirish yoki biror jinoyat qilib, jarimasini ota-onasiga yuklash.

18. Uyga kech kelish. Chunki bunday hollarda ota-ona farzandidan xavotirga tushadi va bezovta bo'ladi. Chunki uyda boshqa odam bo'lmasa, ota-ona uning xizmatlariga ehtiyoj sezadi.

19. Ortiqcha narsalarni talab qilish bilan ota-onani qiyin ahvolga solib qo'yish. Ba'zilar ota-onalari kamxarj, qo'li kalta bo'lsalar ham, ulardan qimmatbaho kiyimlar olib berishlarini, uylantirib qo'yishlarini, yangi uy qurib berishlarini so'rab qistaydilar.

20. Ahli ayolini ota-onasidan ustun qo'yish. Shunday holatlar ham bo'ladiki, o'g'il ayolidan ota-onasining xizmatlarini qilishni so'raydi. Agar ular orasida kelishmovchilik sodir bo'lsa, xotinning yonini oladi va bu bilai ota-onasini mulzam qiladi. Ota-ona huzurida ayoliga ziyoda shirin so'zlar aytish ham mumkin emas. Chunki ota-onaga aytilmagan shirin so'zlar xotinga aytilsa, xotin ulardan ustun ko'rilgan bo'ladi.

21. Ota-onaning unga ehtiyoji bo'lib turganida, ulardan alohida yashash. Bunday holatlar ko'pshsha o'g'il katta yoshga yetib mustaqil ravishda pul topa boshlagach, sodir bo'ladi va bu ish o'g'ilning ota-onaga mehri kamayayotganligidai darak beradi. Ammo oilada bir necha farzand bo'lib, to'ng'ich o'g'illar uylanganidan so'ng sharoit alohida turishni taqozo qilsa, bu boshqa masala.

22. Ota-onaning nomini tilga olishdan yoki ularning farzandi bo'lganidan uyalish. Bu oq bo'liishing eng katta alomatlaridai hisoblanadi. Shunday farzandlar borki, biror ijtimoiy daraja yoki kattaroq mansabga ko'tarilsalar, uyida ota-onasiniig eskicha ko'riishnidan xijolat bo'ladi, yuz o'giradi. Hatto, shundaylar bo'ladiki, biror kishini: "Uyingdagi anavi chol kim?" deb savol berib qolsa, "Xizmatkor", deb javob beradi.

Yana ba'zi farzandlar majlis, banketlarda ota-onasining ismlarini tilga olinishdan or qiladilar! Bu narsa, shubhasiz, pastlik, aqlsizlik, g'urursizlik va badbaxtliqdan dalolat

beradi.

23. Ularga o'shqirish, qo'l ko'tarish. Bu ish faqatgina qalbi tosh, rahm va uyat, mardlik va muruvvatdan xoli bo'lgan kimsalarniig qo'ldan keladi.

24. Ojiz va e'tiborga muhtoj paytlarida ularni tashlab qo'yish. Bu ish o'ta ketgan ablahliqdir. Shubhasiz, bu ishni qilgan kishiga hech qanday yaxshilik yo'q.

25. Biror ayb ish qilib qo'ysalar, ularga yordam bermasdan, yuz o'girish. Bu judayam noto'g'ri ish. Chunki ota-onaga yaxshilik qilish vojib, garchi ular kofir bo'lsalar ham. Shunday ekan, ba'zi bir nuqsonlik musulmon ota-onaga yaxshilik qilmasligini qanday izohlash mumkin?!

26. Ularga xasislik va baxillik qilshi, Ota-onaga baxillik qilib, ularga hech narsa bermaydigan insoilar ham bor.

27. Ota-onaga minnat qilish va qilgan xizmatlarini sanash. Ba'zilar ota-onasiga yaxshilik qiladilar, biroq minnat qilib, ularni dillarini og'ritadilar va qilgan yaxshiliklarini yo'qqa chiqaradilar,

28. Ota-onasining narsasidan o'g'irlash. Bu ish ikki gunohi bor: o'g'irlik va oq bo'lish. Ba'zi kimsalar biror narsaga muhtoj bo'lib qolsalar, ota-onasining qariligi yoki g'aflatidan foydalanib ularning narsalaridai o'g'irlab oladilar. Ota-onasini aldab ularni pul, yer yoki shu kabi narsalarni berishga majbur qilish ham o'g'irlikka kiradi. Hatto qarzgga olsa ham, niyatini yashirmasligi kerak.

29. Ota-onasining oldida nolish va bo'lar-bo'lmas dardlarini to'kib-solish. Bu hol oq bo'lishning eig sezilmaydigan turidandir. Chunki ota-ona ayniqsa, ona farzandining dardiga sherik bo'ladi, farzand qiynalsa, u ham qiynaladi.

30. Ota-ona iznisiz xorijga ketish. Ayrim farzandlar zarur bo'lmasa ham, ota-ona izn bermasa ham, sayohat kilishni istab qoladi. Bu esa ota-onaning hasratiga, farzanddan xavotir olishiga sabab bo'ladi. Otasi yoki onasi vafot etgudek bo'lsa, so'nggi damlarda ham uzoqdaligi sabab yonlarida bo'lolmaydi. Ammo xorijga ketish zarur bo'lib, ota-onanig roziligi olinsa, u holda mumkin.

31. Ularning o'limini tilash. Ayrim farzandlar, agar ota-onasi boy bo'lsa, merosga ega bo'lish uchun, agar kambag'al yoki kasal bo'lsa, ulardan qutulish uchun ota-onasining tezroq o'lishini istaydi. Bu istakni garchi ularga bildirmasada, har bir ish Alloh taologa ayondir, bo'yniga oq bo'lganlik gunohi yozilaveradi.

32. Ularni o'ldirish. Farzand bu gunoh bilai butunlay badbaxt bo'ladi. Jaxd, g'azab ustida, mastlikda, meros umidida va shu kabi holatlarda ota-onasini o'ldirib qo'ysa, shak-shubhasiz, badbaxt va oq bo'ladi.

Bu ishniig o'ta qabih, oqibatni rasvo qiladigan jirkanch amalliginii har birimiz tasavvur qila olamiz. Allohning o'zi asrasin!

Yuqorida oq bo'lishning ba'zi alomat va ko'rinish-larini sanab o'tdik. Bu amallar aql

egalariga yarashmaydigan, solih va taqvodor kishilar hazar qiladigan yomon va tuban ishlardir.

Shunday ekan, oq bo'lishdan, uning azobi va yomonligidan yiroq yuraylik, Zero, ota-onasiga oq bo'lgach, xorlikka yuz tutib, azoblarga giriftor bo'lgan odamlarni ko'p ko'rganmiz, eshitganmiz.

Oq bo'lish sabablari

Ota-onaga oq bo'lishga olib keladigan sabablar ko'p, ular quyidagilar:

1. Jahl. U halok qiluvchi kasallik. Jahldor odam o'ziga dushman. Agar farzand jaxl qilsa, jahli uni yaxshiliqdan yiroklashtirib, tez va oson oq bo'lishiga olib keladi.
2. Yomon tarbiya. Agar ota-ona farzandlarini taqvo, yaxshilik va mehr asosida tarbiyalamasalar, bu narsa keyinchalik ularning o'zboshimcha va osiy bo'lishlariga olib keladi.
3. Mas'uliyatsizlik. Ota-ona farzandlariga bir narsani o'rgatib, o'zlari shunga amal kilmasalar yoki teskarisini qilsalar, bu ham farzandlar tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.
4. Farzandlar bilan yomon suhbatlashish. Bu narsa ularni buzadigan va oq bo'lishiga olib keladigan amal bo'lib, ota-onaning farzandlar tarbiyasidagi o'rnini zaiflashtiradi.
5. Ota-onaning o'z ota-onasiga oq bo'lishi. Bu oq bo'lishiga olib keladigan eng katta sabablardan biridir. Zero, ota-onasiga oq bo'lgan odam farzandlarining oq bo'lishi bilan jazo tortadi. Bu o'rinda ikki naqlni keltirmoqchimiz: «Qush uyasida ko'rganini qiladi»; «Kaytar dunyo».
6. Taloqdan so'ng ham ota va onaning o'zaro yomonlik yo'lga o'tishlari. Shunday ota-onalar borki, agar ular ajrashsalar va ularning talog'i yaxshilikcha amalga oshmasa, Allohga taqvo kilmaydilar. Balki, farzandlarini bir-biriga qayray boshlaydilar. Farzandlar onasining oldiga borsa, ona otani yomonlaydi va bolalarini otasining asabiga tegishga chaqiradi, Bolalar otasining oldiga borsalar ham, shu ahvol. Natijada, bolalar ikkaloviga ham osiy bo'ladi.
7. Bolalarni ajratish, ya'ni, birini biridan ustun ko'yish. Bu narsa farzandlarning bir-birini yomon ko'rishiga, oralarida adovat ruhi uyg'onishiga sabab bo'ladi. O'z-o'zidan ular ota-ona bilan ham hamfikir bo'la olmaydilar.
8. Qalbi torlik. Ba'zi farzandlarning juda qalbi tor bo'ladi, xonadondagi hech kimning xatosini kechirmaydi. Masalan, agar biron oynani sindirib qo'ysa, mebel buzilsa, shu arziyas voqeaga ham tutoqib ketadi. Hatto ba'zi hollarda arazlab, boshqa joyga ketib ham koladi. Bu esa, ota-onani bezovta qiladi, dillarini og'ritadi.

Shuningdek, ba'zi farzandlar ota-onalarining buyruqlarini yomon ko'radilar. Ayniqsa, agar ular qattiqqo'l bo'lsalar.

9. Ota-onaning farzandlarning yaxshilik qilishga kam undashlari va ularga ko'maklashmasliklari. Ayrim ota-onalar farzandlarinipg yaxshi amallarii qo'llab-quvvatlamaydilar va ularni shijoatlantirmaydilar. Ota-ona uchun vojib bo'lgan amallardan biri esa, farzandlarida yaxshi ishlarga harakatni ko'rganlarida, ularga ko'maklashishdir. Agar ota-ona ularni qo'llamasa, duo qilmasa yoki umuman yordam bermasa, farzandlar ham joniga tegib, kam yaxshilik qiladilar yoki umuman qilmay qo'yadilar.

10. Ahli ayolining xulqi yomonligi. Agar erkak kishi Allohdan qo'rqmaydigan, o'zboshimcha va xulqi yomon ayolga uylansa, bundan yomoni yo'q. Bunday ayol erining boshiga chiqib olgach, o'ziga erkin harakat va oilada hukmronlik o'rnatish maqsadida erini ota-onasining so'ziga kirmaslikka yoki umuman uydan chiqarib yuborishga majbur qiladi, qarindoshlariga qayravdi.

11. Ota-onaning kasalligini yoki g'amlarini sezmaslik. Ba'zi o'g'illar otalaridan, qizlar esa onalaridai hol-ahvol so'rab turmaydilar. Natijada, hatto ota-ona biror joyga ketib qolishsa yoki bundanda yomonroq narsa sodir bo'lsa ham, e'tiborsiz qolaveradilar.

Xo'sh, nima qilish kerak?

Yuqorida ota-onalarimizning haqlari ulug' ekani, ularga yaxshilik qilishimiz, oq bo'lishdan saqlanishimiz lozimligi, oq bo'lishning alomatlar va ko'rinishlari, ta'rifi va sabablariga to'xtalib o'tdik.

Shunday ekan, ularga oq bo'lishning dahshatli azoblaridan saklanaylik, aql bilan ish yuritaylik, ularga yaxshilik qilishga shoshilaylik va Alloh huzuridagi cheksiz ajrga ega bo'laylik.

Endi esa, ota-onalarimizga yaxshilik qilish uchui rioya etishimiz zarur bo'lgan odob qoidalari haqida to'xtalib o'tamiz. Balki shu odoblarga rioya qilsak, ular oldidagi qarzimizning bir qismini bo'lsa ham, uzib, Alloh bizga vojib qilgan amallarning ba'zilarini ado etarmiz.

Allohning roziligini umid qilamiz, qalbimizni ochishini, hayotimizii shirin aylashini, ishlarimizni osonlashtirishini vz umrimizii barakatli qilishini tilaymiz.

1. Ota-onaga itoat qilish, ularga osiy bo'lishdan chetlanish. Har bir musulmon kishi uchun ota-onaga itoat qilish va ularga osiylik qilishdan saqlanish vojibdir. Boshqa har qanday odamning buyrug'idan oldii ota-onaning buyrug'ini (agar ular Allohga va Rasuliga osiy bo'lishga buyurmasalar) bajarish lozimdir. Faqatgina ayol kishi ota-onasining buyrug'idan oldin, avvalo, erining amrini bajarish kerak.

2. Ularga ehson qilish. So'z bilan, amal bilan, umuman ehsonning barcha turlari bilan ota-onaga yaxshilik qilinadi.

3. Kamsuqumlik. Ularning huzurlarida tavoze' bilan, o'zini past tutib yurish lozim.

4. Ularni baqirishga majbur kilmaslik. Ya'ni, ular bilai muloyim, shirinso'z bo'lib, asablariga tegmasdan, ovozni ko'tarmasdan gashtashish kerak.
 5. Ularga quloq solish. Ya'ni, ular gapirsalar, e'tibor bilan quloq gutish, gaplarini bo'lmaslik yoki gap talashmaslik, ularga gap qaytarmaslik va hech qachon ularni yolg'onga chiqarmaslik shart.
 6. Ularning buyruqlaridan xursand bo'lish, achchiqlanmaslik va uf tortmaslik Irzim.
 7. Ularga nisbatan yuzi ochiqlik bo'lish. Ya'ni, ularning huzurlariga ochiq yuz bilan, shodon holda, yuzni burishtirmasdan, peshonani tirishtirmasdan kiriladi.
 8. Ularni suyish va mehr ko'rsatish. Avval salom berish, iloji bo'lsa, qo'llaridan o'pish, o'rnidan turib joy berish, ovqatga ulardan oldin qo'l uzatmaslik, biror joyga birga borsalar, ertalab orqalarida, kech-qurun agar yo'l yomon bo'lsa, oldlarida yurish lozim. Agar yo'l tekis bo'lsa, ortlaridan yuriladi.
 9. Ularniig huzurlarida odob va ehtirom bilan o'tirish. Ya'ni, oyoqni uzatmasdan, qahqaha otmasdan, cho'zilib yotmasdan, ularga manzur chiroyli kiyimlar kiygan holda, sigaret chekish kabi odobsizliklardan tiyilib tiyilib o'tiriladi.
 10. Biror xizmat yoki sovg'ani minnat qilmaslik. Zero, minnat amalni bekor qiladi va bu eng yomon xulqlardan sanaladi.
- Farzand ota-onaga qo'lidan kelganini berishi, uniig arziemas ekanidan, undan ham ko'prog'ini berishga imkoniyati yo'qdigidan uzr so'rashi kerak.
11. Avval onaning haqqini berish. Biz rioya kilishimiz zarur bo'lgan amallardan biri avval onalarimizning haqqini berish, ularga otalarimizdan qo'ra ko'proq ehson qilishdir.
 12. Ularga yordamlashish. Ota-onasining ishlayotganlariii ko'rib, ularga ko'maklashmay turish yarashmaydi.
 13. Ularni bezovta qilmaslik. Ya'ni, bezovta qilishning barcha turlari - uxlayotganlarida bezovta kilish, shovqin-suron ko'tarish, yomon xabar bilan bezovta qilish va hokazolardan chetlanish lozim.
 14. Ularning oldida bahsu munozaralardan chetlanish. Ya'ni, aka-uka, oila a'zolar bilan muammolarni umuman ularniig ko'zlaridai uzoqroq joyda hal qilish kerak.
 15. Ular chaqirganlarida, darhol «labbay» deb javob berish. Ba'zi farzandlar otasi yoki onasi chaqirsa, eshitmaganga oladi. Bu hol ko'proq bir ish bidan mashg'ul bo'lib turgan paytda kuzatiladi.
 16. Bolalarni bobo, buvilariga yaxshilik qshishga undash. Ya'ni, ularga o'rnak bo'lish, farzandlari bilan ota-onasi orasidagi aloqani mustahkamlash,

17. Ota-onani yarashtirib qo'yish. Ota-ona xafalashib qolganlarida yarashtirib qo'yish va ular turli fikrda bo'lsalar, bir fikrga keltirishga harakat qshgish farzandlarning vazifasidir.

18. Xuzurlariga kirayotgaida izn so'rash. Ba'zan ota yoki ona hech kim ko'rmasligini xohlaydigan holatda bo'ladilar. Shuning uchun ularning huzurlariga doimo izn so'rab kirish lozim.

19. Ularga doimo Allohni eslatish. Ya'ni, ularga diniy masalalarda bilmaganlarini o'rgatish, ularni ma'ruf-yaxshi amallarga chakirib, munkar-yomon ishlardan qaytarish (agar ular biror ma'siyatni qilayotgan bo'lsalar), bu ishlarning barchasini muloyimlik, bosiqlik, sabr bilai bajarish lozim.

20. Biror ishni boshash oldida ulardan ruxsat so'rash yoki ularga ma'lum qilish. Ya'ni, do'stlar bilan biror joyga boryayotganda, boshqa shaharga o'qishga ketayotganda, yoki alohida yashashga qaror qilganda ulardan izn so'rab, rozi bo'lsalar, keyin qilish kerak.

21. Ularning obro'larini muhofaza qilish. Ya'ni, faqat yaxshi odamlar bilan aloqada bo'lib, yomonlardan uzoq yurib, shubhali joylar va ishlardan yiroq bo'lish.

22. Ota-onani ayblash va jerkishdan saqlanish. Agar ota-ona tarafidan o'tmshida farzandni norozi qiladigan biror amal sodir etilgai bo'lsa, masalan, yaxshi tarbiya bermagan bo'lsalar, ularni ayblamaslik.

23. Aytmasalar ham, ularni xursand qiladigan ishlar qilib turish. Masalan, aka-uka, qarindoshlardan xabar olish, uyni ta'mirlash, ekinlarga qarash, hadyalar berib turish va yana shu kabi ko'ngillariga quvonch olib kiradigan amallarni qilish.

24. Ulariing tabiatlarini tushunish. Ota-ona jahldor yoki qattiqqo'l bo'lsa yoxud farzandga yoqmaydigan tabiatga ega bo'lsalar, farzand ularni tushuna bilishi va to'g'ri muomala qilishi kerak.

25. Tirikliklarida ularning haqlariga ko'p duo va istig'forlar qilish.

26. Ularga vafotlaridan so'ng ham yaxshilik qilish. Ota-onaning hakqi ulug'ligi va Parvardigorning rahmati keng ekaniga dalillardan biri ota-onani yaxshilik qilish ularning vafotlaridan so'ng ham to'xtamasligidir. Shunday odamlar uchraydiki, ota-onasi hayotligida ularning haklariga rioya qilishmaydi-da, udar vafot topishgach, barmoqlarini tishlab qoladilar, "Qaniydi, ota-onam tirik bo'lsa, hamma yaxshilikni ularga qilardim", deb afsuslanadilar. Biroq bunday hollarda musulmon kishi taqdirga tan berib, o'tgan ishga salovot aytgan holda, ota-onasiga vafotlaridai keyin ham yaxshilik qilaverishi kerak. Ya'ni, farzandlardan quyidagi amallar talab qilinadi:

- solih banda bo'lish;
- ota-onalark haqqiga duo-istig'forlar aytish;
- ota-onasining qarindosh-urug', do'stu birodarlari bilan aloqani uzmaslik;
- ularning va'da-vasiyatlarini bajarish;
- ularga sodiq bo'lish.

Ota-onalarimiz uchun bajarishimiz zarur bo'lgan ba'zi vazifa va odoblar mana shulardan iborat.

Yaxshilikka boshlaydigan amallar.

Ota-onaga yaxshilik qilish Alloh azza va jallaning ne'matidir. Bu ne'matni O'zi hohlagan bandalariga ravo ko'radi. Quyida, agar uni qattiq tutsak va amal qilsak, ota-onamizga yaxshilik qilishga boshlaydigan amallarni sanab o'tamiz.

1. Allohdan yordam so'rash.

Ya'ni, ibodat, duo qilish, buyurganini bajarish kabi go'zal amallar orqali. Balki shunda Alloh qo'llab, bizni ota-onamizga yaxshilik qilishga boshlar.

2. Yaxshilik qilishning fazilatleri va oq bo'lishning oqibatlarini tasavvur qila bilish.

Zero, bu ikki narsa orasidagi farqni anglab yetish yaxshilik qilishga va faqat shu yo'ldan yurishga chorlaydi.

3. Ota-onaning biz uchun qilgan xizmatlarini tasavvur qilish.

Ota-onalarimiz bizning dunyoga kelishimizga sabab bo'lishdi, bizga bor kuch va mehrlarini berib, katta bo'lgunimizcha tarbiya qilishdi. Farzand ota-onasiga qancha yaxshilik qilsa ham, baribir ularning haqqini ado qila olmaydi. Mana shularni yodda tutish insonni yaxshilikka boshlaydi.

4. Nafsni yaxshilik qilishga o'rgatish.

inson o'zini ota-onasiga yaxshilik qilishga tayorlashi kerak, shunga harakat qilishi, intilishi shart. Ana shunda bu odatiy narsaga yalanadi.

5. Ajrashgandan so'ng (taloq holatida) Allohga taqvo qilish.

Ya'ni, ota-ona bir-birlari bilan kelisha olmasalar, ajrashsalar, farzandlarni bir-birlariga qarshi qayramasdan, yaxshilik qilishga buyurishlari lozim. Chunki, farzandlar oq bo'lsa, ota-ona qurbon bo'ladi. Qarabsizki, o'zlari ham badbaxt bo'ladilar, farzandlarini ham badbaxt qiladilar.

6. Solih ota bo'lish.

Ota solih bo'lsa, farzand ham solih bo'ladi va ota-onaga yaxshi muomalada bo'ladi.

7. Yaxshilikka buyurish.

ya'ni, farzandlarni yaxshilikka undab, ruhlantirib, ularga yaxshilik qilish fazilatleri, oq bo'lish oqibatlari haqida nasihat berish lozim.

8. Farzandlarga yordam ko'rsatish.

Ya'ni, ota-onalar farzandlarini yaxshilik qilishga har taraflama qiziqtirib, g'oyibona duolari bilan ko'maklashishlari lozim. Shunday ota-onalarimiz borki, farzandlari, nabiralarini bir daqiqa ko'rishmasa turolmaydilar. farzandlar ham ota-onalariga chin dildan, rohatlanib xizmat qilishadi. Ularning shunchalik mehribon bo'lishlariga asosiy sabab ota-onaning shirin so'zligi, ularni suyishi, xaqlariga ko'p duoda bo'lishlari, ularga tashakkur aytishi, qalblariga surur bag'ishlovchi chiroyli ismlar bilan chaqirishidir.

9. O'zini ota-onasining o'rniga qo'yib ko'rish.

Ey farzand! Erta-indin qarib, kuchdan qolganingda, soching oqarib, qimirlashga ham xoling qolmaganida, farzandlaringdan yomon muomala, qo'pollik va surbatlik ko'rsang,

qanday ahvolga tushasan?!

10. *Yaxshilar va oq bo'lganlar haqida hikoyalar o'qib turish.*

Yaxshilik qiluvchilarning siyrati himmatimizni oshiradi. Yaxshi qirralarimizni ochib, ezgulikka boshlaydi. Oq bo'lganlar haqidagi hikoyalar, ularning qanday balolarga yo'liqqanlarini bilish bizni oq bo'lishdan qaytaradi va yaxshilik qilishga chorlaydi.

Ahli ayol va ota-ona

Ota-onamizga yaxshilik qilishga boshlaydigan amallar zanjirining bir qismi bo'lgan mazkur masala haqida yuqorida so'z ochib o'tgan edik. Bu mavzuga alohida to'htalishimizning sababi uning nihoyatda ahamiyatli va dolzarbligidir. Chunki ota-ona bilan xotin o'rtasida kelishmovchilik paydo bo'lsa, ularni murosaga keltirish aynan erning vazifasidir. Bunday hollarda esa, ko'pincha kel;in eriga ta'sir o'tkazishga harakat qiladi. Ota-ona yoki ulardan biri esa, odatda jahldor bo'ladi va ko'pincha o'g'ildan xotinini qo'yib yuborishni talab qiladi. garchi bunga loyiq ish qilmagan bo'lsa ham. Yana shunday hollar bo'ladiki, ota-ona "xotiningga ko'p erk berib yuboryapsan" deb o'g'illarini ishontirishadi. O'g'il unga kam e'tiborli bo'lsa ota-onasining gaplariga qo'shiladi.

Xo'sh, bunday holatlarda nima qilish kerak? Nahotki, er-o'g'il qo'l qovushtirib o'tirsa! Nahotki, ota-onasiga oq bo'lsa, ularga yomonlik qilsa, ularning ra'ylarini qytarsa yoki xotinini rozi qilish uchun ularga qattiqqo'llik bilan qarshi chiqsa.

Yoki ota-onasi noxaq bo'lishsada, ularning gaplariga qo'shilib, xotinini aybdor xisoblasa? Yo'q aslo unday emas. Bunday hollarda erkak kishi muammoni yechish, ularni murosaga keltirish va oralarini islox qilish uchun bor kuchini sarf qilishi lozim.

Insonning irodasi va shaxsiy kuchi ba'zi odamlarning oldidagi xuquq va burchlarini muvozanatga keltirishda ko'rinadi. Oqil odam bunday xollarda ikkala tarafga ham jabr qilmagan holda, har ikkala tarafni xuquqlarini ado etib, o'z xikmatini namoyish etadi. Shariatning buyukligi shundaki, unda sanab o'tilgan holatlar orasida muvozanat o'rnatadigan, ixtiloflarni daf qiladigan xukmlar bayon qilingan. Oqil odam Allohning yordami bilan har bir haq egasiga haqqini berishi kerak.

Ijtimoiy kelishmovchiliklar va oilaviy muammolarning aksari mana shu muvozanatning buzilishidan kelib chiqadi. Har ikkala tarafning o'z haqlariga rioya qilishlari, ya'ni, o'z vazifalarini to'liq ado etishlari, shu muammolarning oldini oladi.

Quyida mavzuga oid ba'zi xususlarni ko'rib chiqamiz. Ushbu aytilayotganlar er kishiga, uning zavjasiga va ota-onasiga, xususan onasiga qaratilgan.

Erning ota-onasi va ahli ayoli orasida rioya qilishi lozim bo'lgan vazifalari

1. *Ota-onaga e'tibor va ularning tabiatlarini tushunishga harakat qilish.*

Ya'ni, uylanganidan keyin ham yaxshilik qilishni to'xtatmaslik, ularning xuzurida zavjasiga muhabbat ko'rsatmaslik lozim, ayniqsa, jahllari tez bo'lsa. Agar shunday qilsa, ota-onasining qalbida dushmanlik (raqobat) hissini uyg'otib, g'ayurlikni uyg'otishi

mumkin. Aksincha, ota-onasining ko'nglini ovlab, ularni rozi qilishga intilishi lozim.

2. Zavjasiga insof qilish.

Ya'ni, uning xaqqini bilib, ota-onasidan zavjasi haqida eshitgan har qanday gaplarni qabul qilavermay, gumonga bormasdan yaxshilab o'ylab ko'rishi kerak.

3. Oralarida muhabbat paydo qilish.

Er kishi ahli ayolini ota-onasiga hadyalar qilishga buyurishi yoki o'zi hadya olib kelib ayoli orqali ularga, ayniqsa onasiga berish turishi lozim. Chunki bu ish qalbni yumshatadi, o'rtada mehr paydo qilib, yomon gumonlarni tarqatib yuboradi.

4. Ahli ayoliga to'g'ri tushuntirish.

Masalan, "Ota-onam mening ajralmas qismim, nima bo'lganda ham ularga oq bo'lishdan qo'rqaman. Ularga nisbatan hech qanday noma'qulchilikni qabul qilmayamn. Ota-onamga qilayotgan sabring va xizimatingdan senga muhabbatim oshadi va kuchayadi", degan gaplarni aytib turishi lozim.

Shuningdek, bir kuni kelib u ham ona bo'lishini va ana o'shanda unga qanday muomala qilinsa, rozi bo'lishini eslatib turish kerak va hokazo.

Mazkur aloqalarda zavjaning vazifasi

Bu vazifani ado etish uchun ayol avvalo erini o'zidan ustun ko'rishi, qarindoshlarining xurmatini joyiga qo'yishi, qaynona-qaynotasini hurmat qilishi lozim. Bularning hammasi eriga bo'lgan hurmatdan kelib chiqadi.

Erning haqqi ota-onasining haqqidan ham ulug', er qarindosh-urug'lari, otasining tanishlari bilan ijtimoiy aloqalarni uzmaslikka ma'mur ekan, ayolga birinchi navbatda eri va erining yaqinlari bilan aloqani mustahkam qilish talab etiladi.

Shuningdek, qaynona-qaynotasini hurmat qilish asl islomiy xulq bo'lishi bilan birga nafsning oliyjanob va toza ekaniga dalolat beradi.

Bu amali bilan zavja erining rizoligiga, qarindoshlar muhabbatiga erishadi. Shuningdek, u urush-janjallardan yiroq bo'ladi, duo oladi, baraka topadi.

Undan keyin, fozila ayol boshidanoq tushunishi zarur: eri ustidagi "raqobatchi" deb bilagan bu ayol erining onasi, uni qrnida to'qqiz oy ko'tarib yurgan, suti bilan boqqan, mehri bilan tarbiyalagan, komil inson bo'lishi uchun o'zini ming ko'yga solgan onasiga eng aqlsiz holatda ham qarshi bormaydi.

Ey zavja! Bu ayol - qaynonang hali sening bolalaringni tarbiyalaydi, sening bolalaringga buvilik qiladi, bolalaring unga uzviy bog'liqdir. U seni kamsitsa ham, sen uni kamsitma! Uni o'z onangdek ko'rsang, u seni qizidek ko'radi. Ona tarafdan qiziga nisbatan ba'zida qattiqqo'llik bo'lib turishi xaq va bunday hollarda qizdan faqat sabr, chidam va savob - ajrdan umidvorlik talab qilinadi.

Agar oilada islomiy odob hukm sursa, har kim o'z haqqi burchini bilsa, o'zaro tinch - totuv, hayotlari shirin bo'ladi.

Ey zavja! Bilginki, ering o'z oilasini sening oilangdan ko'ra ko'proq yaxshi ko'radi, bu bilan uni ayblama. Sen ham o'z oilangni uning oilasidan ko'proq yaxshi ko'rsan, uning oilasini yomon ko'rish, ularga aziyat yetkazish, ularni kamsitish bilan eringni g'azabiga uchrama, uni o'zingdan uzoqlashtirma, sovutma.

Ey zavja! Aka-ukalaringning ayollari sening ota-onangga nisbatan yomon muomalada bo'lishini hohlarmiding? Yoki qariganingda o'z kelinigdan shunday muomala ko'rsang, rozi bo'larmiding?

Soliha ayolning eriga yordamlashishi ko'p hollarda muammolarni yechishga, kelishmovchiliklarning oldini olishga, birdamlik, totuvlikka olib keladi. Chunki ota-ona kelinlaridan muhabbat va muruvvat ko'rsalar, ular, albatta, bu ishdan rozi bo'ladilar. Bunday kelinlarni qaynona - qaynotalari o'z qizlaridek, hatto undan ziyoda yaxshi ko'rganlariga ko'p marta guvoh bo'lganmiz. Bu narsalar Allohning tavfiqi, zavjaning donoligi va erning ota-onasiga qailgan yaxshi muomalasining samarasidir.

Yuqoridagilarga qo'shimcha qilib shuni aytishimiz mumkinki, qaynona - qaynotaning ko'ngliga yo'l ochadigan amallarga sabrli bo'lish, oqibatni o'ylab ish qilish, shuningdek, ularni sovg'a salom bilan xursand qilib turish, chiroyli suhbatlar qurish, ularning gaplarini tinglash, shirinso'z bo'lish, birinchi bo'lib salom berish va hamfikrlik kiradi. Yana ayol kishi erini ota-onasiga yaxshilik qilishga undashi va uni ota-onasidan ham ko'proq yaxshi ko'rsa, buni sezdirmasligi kerakligini aytishi lozim.

Yana ayol kishi qo'llarini duoga ochganda Allohdan qaynота va qaynonasining qalbini unga moyil qilishini va o'zini ularga yaxshi muomala qilishga boshlashini so'rashi kerak.

Ey odobli zavja! Bu gaplarni mushohada qil. Zero, senga kelgusida maqtovlar, rahmatlar, mislsiz va to'htovsiz ajr-savoblar bordir.

Qaynonaning vazifasi

Shunday onalar borki, o'zi bilmay turib o'g'lini qiynab qo'yadi. Vaholanki, u o'g'lini yaxshi ko'radi, saodatini istaydi, jon-jahdi bilan o'g'lini uylantirishni hohlaydi, sovchilik ham qiladi. Biroq, uning noto'g'ri amallari o'g'luga va o'ziga zarar keltiradi. Chunki, o'g'il uylangach, onasi o'zini o'g'lidan ajralib qolgandek his qiladi, o'g'lini o'ziga qaytarishni istab qoladi. Va o'z-o'zidan keliniga dushman bo'lib qoladi, unga qarshi ish qila boshlaydi, "undan zo'rini topib beraman", degan gaplarni aytadi, garchi kelini go'zal va axloqli bo'lsa ham.

Yana shunday onalar borki, o'g'li kelini bilan baxtli bo'lsa yoki zavjasi o'g'lini juda sevishini bilsa, qalbida rashk o'ti yonadi va ko'pincha yomon oqibatlarga olib keladigan harakatlarga qo'l uradi.

Kelini bilan kelisha olmagach, uning ayblarini qidiradi, yaxshi taraflarini yashiradi, tuhmatlar qiladi, yomon voqealarni tilga olaveradi, o'tgan gaplarni qo'zg'ayveradi.

Ey munis ona! Ey o'g'lini yaxshi ko'ruvchi, o'g'luga baxt tilovchi dono ayol! Buzg'unchi

bo'lma. Oiangni yondiradigan olovni yoqma. Tinch-osuda hayotingni zaharga aylantiradigan vahimali hayollarga berilma. Kelining bilan san-manga borma, unga ona bo'l, u senga qizlik qiladi. Uni yaxshi ko'r va undan o'tgan hatoliklarni ko'rmaganga ol. Agar ko'rsang ham, shirin nasihat bilan unga o'rgat. Shunda ikkalangizga ham yaxshi bo'ladi. Unga hadyalar berib ko'nglini ol. Unga keng qalbing bilan, cheksiz mehring bilan, xolis duolaring bilan yordam ber. Alloh o'zi seni qo'llaydi va senga o'z lutfi bilan madad beradi.

Ibratli qissalar

Yuqorida ota-onaga yaxshilik qilish, buning uchun rioya etishimiz lozim bo'lgan odoblar, yaxshilik qilishga boshlaydigan omillarni ko'rib chiqdik. Endi ushbu odoblarga rioya qilishimiz lozim. Zora, duolari ijobat bo'ladigan, tavba qilsalar, Alloh kechiradigan yaxshi va aziz insonlar safiga qo'shilsak.

Biz payg'ambarlar, avliyolar, ularga ergashgan solih zotlardan o'rnak olishimiz lozim. Ular ota-onaga yaxshilik qilishni ajoyib namunalarini qoldirganlar. Alloh ularning ikki dunyolarini ham obod qildi va nomlarini abadiylashtirdi.

Quyida ota-onasiga yaxshilik qilishga chanqoq solih insonlar uchun zamonlar o'tishiga qaramay, hanuz guldastasidan ifor taratib turgan qissalar va namunalar keltiramiz. Alloh qalblarimizning yaxshi taraflarini yuzaga chiqarsin va bizni go'zal amallarga boshlasin.

Anbiyolar qissasi

1. Allohning payg'ambari Nuh a.s. Alloh taolo Qur'oni karimda Nuh a.s.ning ota-onasini duo qilgani va ularga istig'for aytganini namuna sifatida keltirmoqda:

Parvardigorim, o'zing meni, ota-onamni, mening uyimga mo'min holda kirgan kishilarni va barcha mo'minu-mo'minalarni mag'firat qilgin!

(Nuh surasi, 28-oyat)

2. Ibrohim Xalilulloh otasiga sof latofat bilan, uning hidoyati va najotini istab, adashishi va halokatidan qo'rqib iltijo qilgani ham Qur'oni karimda zikr qilingan:

Ushbu Kitobda Ibrohim a.s. qissasini zikr qiling! Darhaqiqat, u juda rostgo'y payg'ambar edi. Eslang, u otasiga: "Ey ota, nega sen eshitmaydigan, ko'rmaydigan va senga biror narsa asqotmaydigan butga ibodat qilursan? Ey ota, darhaqiqat, menga senga kelmagan ilm - ma'rifat keldi. Bas, sen menga ergashgin, seni xaq yo'lga boshlayman. Ey ota, sen shaytonga ibodat - qullik qilmagin! Chunki shayton Rahmonga osiy bo'lgandir.

(Maryam surasi 41-45-oyatlar)

Qalb to'rigach yetib boradigan ushbu ta'sirli so'zlar, mushfiq iboralar bilan otasiga murojaat qilgan.

3. Ibrohim a.s. o'g'li Ismoil a.s.

Insoniyat tarixida ota-onaga itoat borasidagi eng go'zal namuna egasi bo'lgan otasi unga:

Ey o'g'ilcham, men (hadeb) tushimda seni (qurbonlik uchun) so'yayotganimni ko'rmoqdaman".

(Vas-soffat surasi, 102-oyati), deganida bu solih o'g'il qarshi chiqmadi. Qo'rqmadi, paysalga solmadi, hatto ikkilanmadi ham. Aksincha, Alloh taolo bizga xabar berganidek:

Ey otajon, Senga (tushingda Parvardigor tomonidan) buyurilgan ishni qilgin. Inshaalloh, meni sabr qilguvchi ekanimni toparsan".

(Vas-soffat surasi, 102-oyati) dedi.

Naql qilinishicha, Ibrohim a.s.ga tushida ayon bo'lgach, o'g'liga:"Ey o'g'lim, arqon va pichoqni ol. Daraga borib o'tin kesib kelamiz", dedilar. Manzilga yetgach, nima qilmoqchi ekanini aytadilar. Ismoil a.s.:"Ey, otajon, Meni qattiqroq bog'lang, qiynalmayin. Kiyimingizni ehtiyot qiling, qonim tegib onamning ko'zi tushmasin. Menga oson bo'lsin desangiz pichoqni yaxshilab o'tkirlang va bo'g'zimdand tez yurgizing. Onamga mendan salom ayting!", dedilar. Shunda Ibrohim a.s.:Sen ajoyib yordamchisan", dedilar va yig'lab bag'rilariga bosdilar. So'ng bo'g'ziga pichoq tortdilar, lekin u kesmadi. Tosh bilan ikki-uch bora o'tkirlasalar ham kesmadi. Shunda o'g'il:"Ey ota, yuzimni pastga qaratib yotqizing. Yuzimga qaraganingizda rahmingiz kelib, Allohning buyrug'ini bajarishga to'sqinlik qilyapti. Men ham pichoqni ko'rmayin bezovta bo'lyapman", dedi. Ibrohim a.s. shunday qildilar va pichoqni bo'g'ziga qo'ydilar. Shunda birdan pichoq tushib ketdi, nido qilindi:

Ey Ibrohim! Darhaqiqat, sen ko'rgan tushingni rost bajo qilding".

(Vas-soffat surasi, 104-105 oyatlari)

4. Iyso ibn Maryamga va uning onasiga salomlar bo'lsin. U zot beshikligidayoq onasini o'ylagan i va buni Allohga ibodat qilish bilan bog'lagani uchun unga buyuk maqto'v va sanolar keldi.

Shuningdek, ALloh meni onamga mehribon - itoatli qildi va meni sitamkor badbaxt qilmadi".

(Maryam surasi, 32-oyat)

Salafar qissasi

Agar bir salafi aolihlarimizni siyratlariga nazar tashlasak, ularning ota-onalariga yaxshilik qilishga qanchalik qattiq ahamiyat berganlarini tasdiqlaydigan yorqin sahifalarni topamiz.

Ummu Honiy binti Abu Tolibning xojasi Abu Murradan hikoya qilinishicha, u kishi Abu Hurayra bilan daradagi uylariga qarab ulovga mingashib ketib borar edilar. O'z yerlariga kirgach, bor ovozi bilan:"Sizga salom, Allohning rahmati va barakoti bo'lsin, ey onajon", deb hayqirdi. Onasi ham javoban:"Senga ham ALlohning rahmati va barakoti bo'lsin", dedi. U yana:"Mening kichikligimdan tarbiyalaganingiz uchun sizni O'z rahmatiga olsin",

dedi. Shunda onasi: "Ey O'g'lim, seni ham Alloh qarigan chog'imda qilgan yaxshiliklaring uchun mukofatlasin va sendan rozi bo'lsin", dedi.

Ibn Umar r.a.ga Makkaga ketaverishda a'robiylardan bir kishi uchradi. Abdulloh ibn Umar r.a. unga salom berdi va o'zi minib ketayotgan eshakka o'tqizdi, so'ng boshidagi kulohini kiydirib qo'ydi. Shunda u kishining yonidagi Ibn Dinor va boshqalar: "Sizni Alloh qo'llasin, u bir a'robiiy bo'lsa, bunchalik hurmat qilish shart emasku", deyishdi. Abdulloh ibn Umar r.a.: "Buning otasi mening otamni do'sti edi. Men Rasululloh s.a.v.ning: "Ota-onaga yaxshilik qilishning eng a'losi otaning do'stlari bilan aloqani uzmaslik", deganlarini eshitganman", dedilar.

Mo'minlar onasi Oisha r.a. rivoyat qiladilar: "Rasululloh s.a.v. aytdilar: "Jannatga kirganimda bir qiroatni eshitdim va: "Bu kim?" deb so'radim. Ular: "Horisa ibn No'mon. O'rnak olinglar, o'rnak olinglar! U onasiga eng ko'p yaxshilik qilgan inson edi", deyishdi".

Abu Abdurahmon Hanafiy rivoyat qiladi: "Kaxmas ibn Hasan uyida chayon ko'rib qoldi va uni tutib o'ldirmoqchi bo'ldi. Ammo chayon bir teshikka kirib ketdi. Uni chiqarib olish uchun qo'lini teshikka tiqqan edi, chayon chaqib oldi. Undan: "Nimaga bunday qilding?" deb so'raganlarida: "Keyin teshikdan chiqib, onamni chaqib olishidan qo'rqdim", dedi".

Zaynul Obidin nomi bilan mashhur Abu Hasan ibn ALi ibn Husayn ibn Ali ibn Abu Tolib r.a. tobe'inlarning sayyidlaridan edi. U kishi onasiga ko'p yaxshilik qilardi. Hatto u kishiga bir kuni: "Sen onangga eng ko'p yaxshilik qiladigan odamsan, biroq, hech onang bilan birga ovqat yeganingni ko'rmadik", deyishdi. U zot: "Onamning ko'zi tushgan biror yemakka qo'l uzatib qo'yib, oq bo'lib qolishdan qo'rqaman", deb javob berdi.

Hishom ibn Hasson Hafsa binti Sirindan rivoyat qiladi: "Muhammad ibn Sirinning onasi xijozlik bo'lib, ranglarni juda yaxshi ko'rardi. Muhammad onasiga kiyim sotib olsa, eng mayinini olardi. Hayitlarda esa onasining kiyimlarini turli ranglarga bo'yatib kelardi. Onasining oldida ovozini ko'targanini hech ko'rmaganman. Agar gapirsa, gapiruvchiga emas, eshituvchiga o'hshardi".

Sirin oilasidagilarga: "Muhammad onasiga hech qattiq gapirmagan. Balki o'zini past tutib, tazarru bilan gapirardi", deyishgan.

Ibn Avn aytadi: "Muhammad onasi oldida turganini birov ko'rsa, past ovozda gapirishidan uni kasal, deb o'ylardi".

Ibn Avn yana aytadi: "Muhammad onasining oldidaligida bir kishi uning oldiga kirib chiqdi va: "Muhammadga nima bo'ldi? Biror joyi kasalmi?", dedi. Ular: "Yo'q, onasining oldida o'zini shunaqa tutadi", deyishdi.

Ja'far ibn Sulaymon aytadi: "Muhammad ibn Munkadir yuzini yerga qo'yib, onasiga: "Turing, oyog'ingizni yuzimga bosing", der edi.

Ibn Avn Muzanniy bir kuni onasi chaqirganida ovozini ko'tarib javob qildi. Ovozi onasining ovozidan baland chiqqani uchun gunohining kafforatiga darhol ikkita qulni ozod qildi.

Umar ibn Zarradan so'radilar: "O'g'ling senga qanday munosabatda edi?"

U kishi: "Kunduzi ortimda, kechasi oldimda yurardi. Biror marta men pastda turib, u tepagan chiqmagan", dedi.

Solih degan bir kishi abbosiy xalifa Mansur bilan suhbatlashayotgan edi, shu asnoda bir necha marta: "Otamni xudo rahmatiga olsin", dedi. Shunda Robi', "Amirul mo'minin oldilarida hadeb otangga rahmat tilayvermasangchi", dedi. Solih aytdi: "Seni ayblamayman. Biroq, otalar rohatini totib ko'rmagan ekansa". Xalifa Mansur esa: "Bani Hoshimga qarshilik bildirsang, shunaqa bo'ladi", dedi.

Ota-onasiga yaxshilik qiluvchilarning ilg'orlaridan muahddis Bundor edilar. U kishi haqida Imom Zahabiy: "Butun Basraning hadislarini to'pladi. Biroq onasiga mehribonligidan hech qayerga jo'nab ketmadi", degan edi.

Abdulloh ibn Ja'far ibn Xoqon Marvaziy aytadi: "Bundorning shunday deganini shitganman: "Ilm istab biror joyga ketmoqchi edim, ammo onam rozi bo'lmadi. Men ham unga itoat qildim va bu amalim faqat yaxshilik keltirdi".

Asma'iy rivoyat qiladi: "Bir a'robiiy aytadi: "Bir kuni odamlarning ota-onasiga eng yomon oq bo'lgani va onasiga eng ko'p yaxshilik qiladiganini qidirib yo'lga chiqdim. Ahyo atrofida yurgan edim, bir cholni ko'rdim. Qoq kunduzi, jaziramada tuyaning arqonini bo'yniga bog'lab olgan holda uni chelak bilan sug'orar edi. Tuya esa unga bo'ysunmayotgan edi. Cholning orqasida esa bir yigit uni urib turardi. Uraverganidan cholning yuzini yorib yuborgan edi. Unga aytdim: "bu zaif cholni urushga Allohdan qo'rqmaysanmi?"

U: "Bu mening otam!" dedi. Men: "Ey ALloh O'zing saqlagin", dedim. U esa: "Jim bo'l, bu o'zining otasi bilan, otasi bobosi bilan ham shunday qilgan", dedi. Men: "Bu odamlarning eng yomon oq bo'lgani ekan", dedim.

So'ng yana biroz yurgach, yelkasida bir kichkinagina cholni ko'tarib olgan yigitga duch keldim. U cholni har soatda oldiga olib ovqatlantirar edi. "Nima qilyapsan?" deb so'radim. u esa: "Bu mening otam. U aqldan ozib qolgan. Men unga g'amxo'rlik qilyapman", dedi. Men: "Bu kishi arablarning eng yaxshi ekan", dedim.

Talaq ibn Xubayb ibodatgo'y olimlardan bo'lib onasining boshini ko'p o'par edi. Onasini xurmat qilganidan hatto uyining yuqori qavatiga chiqmagan.

Omir ibn Abdulloh ibn Zubayr aytadilar: "Otam vafot etdi. Allohdan hech narsa so'ramayman, faqat otamni avf etsin".

Butun olamlar Parvardigori Alloh taologa hamdu sanolar, Rasulimiz Muhammad s.a.v.ga, oilalariga, barcha safdoshlariga salotu salomlar bo'lsin!

Online o'qish: <http://forum.ziyouz.com/index.php?topic=1365.0>
Internet uchun Munira xonim tayyorlagan.

www.ziyouz.com
2007